

**Педагогічний навігатор для вчителів усіх освітніх галузей
«7 клас НУШ:
перехід від адаптаційного циклу до базового предметного навчання»**

Базова середня освіта має такі цикли, як адаптаційний (5-6 класи) та базового предметного навчання (7-9 класи), що дають змогу враховувати вікові та індивідуальні особливості розвитку і потреби учнів, а також забезпечити просування індивідуальними освітніми траєкторіями.

У 2024-2025 навчальному році у 7-х класах стартує впровадження нового Державного стандарту базової середньої освіти, у якому окреслено мету, вимоги до результатів навчання здобувачів освіти на кожному циклі навчання, у межах освітньої галузі (затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898) . Цей етап потребує ґрунтовної підготовки вчителів, яка передбачає опрацювання нормативних документів, методичної літератури та добір дієвих педагогічних інструментів. Для того, щоб допомогти вчителям професійних спільнот більш ефективно підготуватися до нового навчального року, ми розробили покроковий «педагогічний навігатор».

З метою підготовки до ефективного впровадження нового Державного стандарту базової середньої освіти в 7 класі в 2024/2025 н.р. помічним для педагогів може стати наступний покроковий алгоритм:

Крок 1. Опрацювати нормативні документи	
Розуміння засад та ключових компонентів Держстандарту базової середньої освіти є важливою теоретичною базою організації всього освітнього процесу. Тому важливо ознайомитися із ключовими положеннями наступних нормативних документів	
Закон України «Про освіту»	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
Закон України «Про повну загальну середню освіту»	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80/conv#n8
Державний стандарт базової середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898)	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text
Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти»	https://imzo.gov.ua/2021/02/22/nak-az-mon-vid-19-02-2021-235-pro-zatverdzhennia-typovoi-osvitno-oi-prohramy-dlia-5-9-klasiv-zakladiv-zahal-noi-seredn-oi-osvity/
Допоміжні матеріали: 7 клас НУШ: огляд та розбір кожної освітньої галузі Держстандарту 1. Огляд і розбір Держстандарту мовно-літературної освітньої галузі:	https://naurok.com.ua/post/7-klas-nush-oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-movno-literaturno-osvitno-galuzi-ukra-nska-mova-navchannya
<ul style="list-style-type: none"> ● для класів із українською мовою навчання; ● іншомовна освіта; 	https://naurok.com.ua/post/7-klas-nush-oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-movno-literaturno-osvitno-galuzi-inshomovna-osvita
<ul style="list-style-type: none"> ● друга іноземна мова. 	https://naurok.com.ua/post/7-klas-nush-oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-movno-literaturno-osvitno-galuzi-druga-inozemna-mova

2. Огляд і розбір Держстандарту громадянської та історичної освітньої галузі	https://naurok.com.ua/post/oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-gromadyansko-ta-istorichno-osvitno-galuzi
3. Огляд і розбір Держстандарту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі	https://naurok.com.ua/post/7-klas-nush-oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-socialno-ta-zdorov-yazberezhuvaln-o-osvitno-galuzi
4. Огляд і розбір Держстандарту природничої освітньої галузі	https://naurok.com.ua/post/7-klas-nush-oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-prirodnicho-osvitno-galuzi
5. Огляд і розбір Держстандарту математичної освітньої галузі	https://naurok.com.ua/post/oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-matematichno-osvitno-galuzi
6. Огляд і розбір Держстандарту інформатичної освітньої галузі	https://naurok.com.ua/post/7-klas-nush-oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-informatichno-osvitno-galuzi
7. Огляд і розбір Держстандарту технологічної освітньої галузі	https://naurok.com.ua/post/7-klas-nush-oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-tehnologichno-osvitno-galuzi
8. Огляд і розбір Держстандарту мистецької освітньої галузі	https://naurok.com.ua/post/7-klas-nush-oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-mistecko-osvitno-galuzi
9. Огляд і розбір Держстандарту освітньої галузі фізичної культури	https://naurok.com.ua/post/7-klas-nush-oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-osvitno-galuzi-fizichno-kulturi
Крок 2. Обрати одну із запропонованих модельних навчальних програм для 7-9 класів або створити власну навчальну програму не на основі модельної.	
<p>Модельні навчальні програми розміщено на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 27.12.2023 № 1575 «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти»)</p> <p>Модельна навчальна програма – документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета (інтегрованого курсу) та види навчальної діяльності учнів, рекомендований для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством (ст. 1 ЗУ «Про повну загальну середню освіту»)</p> <p>Модельна навчальна програма може бути розроблена для всього рівня загальної середньої освіти (5-9 класи), або ж для кожного циклу окремо (5-6, 7-9 класи)</p> <p>Чи можна змінити навчальну програму (в межах одного циклу – ні). Якщо було обрано модельну програму, що розроблена для 5-9 класів, то в 7 класі вчитель продовжує виконання цієї модельної програми. Для нового потоку 5-х класів можна навчати нову модельну програму.</p>	https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-z-approvadhuyutsya-poetapno-z-2022-roku
Крок 3 Розробити навчальну програму (на основі модельної, яка буде затверджена на педагогічній раді закладу освіти, або створити власну навчальну програму не на основі модельної, яка має відповідати Держстандарту базової середньої освіти та пройти попередню експертизу ІМЗО, відповідно до наказу МОН від 05.06.2023 №675 «Про затвердження Порядку здійснення експертизи, надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-23#Text).	

Навчальна програма – документ, що визначає послідовність досягнення результатів навчання учнів з навчального предмета (інтегрованого курсу), опис його змісту та видів навчальної діяльності учнів із зазначенням орієнтовної кількості годин, необхідних на їх провадження, та затверджується педагогічною радою закладу освіти (ст. 1 ЗУ «Про повну загальну середню освіту»).

І модельні навчальні програми, і навчальні програми мають містити опис результатів навчання учнів з навчальних предметів (інтегрованих курсів) в обсязі не меншому, ніж встановлено відповідними модельними навчальними програмами (відповідно до наказу МОН від 19.02.2021 № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти»).

Педагоги можуть:

- у модельній навчальній програмі на власний розсуд зазначити кількість годин, необхідну на провадження послідовності досягнення результатів навчання учнів із відповідних навчальних предметів (інтегрованих курсів), змісту тієї чи іншої теми (розділу, модулю, тощо) та видів навчальної діяльності);
- використовувати навчальні програми, розроблені на основі модельних авторським колективом відповідної модельної навчальної програми, де авторами програми визначено кількість годин, необхідної на провадження послідовності досягнення результатів навчання учнів із відповідних навчальних предметів (інтегрованих курсів), змісту тієї чи іншої теми (розділу, модулю, тощо) та видів навчальної діяльності);

Наказ МОН від 19.02.2021 №235:

«Спираючись на модельні навчальні програми, заклад освіти **може** розробляти навчальні програми предметів, білінгвальних курсів, інтегрованих курсів, що мають містити опис результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено Державним стандартом та/або відповідними модельними навчальними програмами».

Інструктивно-методичними рекомендаціями визначено, що педагоги можуть вносити зміни в зміст модельної навчальної програми (врахувати рівень підготовки учнів, регіональних особливостей, кількостей годин, передбачених навчальним планом, тощо). Цих змін має бути не більше 20%.

Чи може взяти вчитель модельну навчальну програму з сайту, роздрукувати та прийти 1 вересня? Очевидно, ні. Необхідно врахувати особливості освітньої програми закладу.

Допоміжні матеріали щодо створення навчальної програми:

Модельна навчальна програма – навчальна програма – тематичне планування: що має зробити вчитель (відео з ютубканалу ДСЯО).

https://www.youtube.com/watch?v=QYdpCRp_INk

Навчальні програми на основі модельних. (відео з ютубканалу ДСЯО).

<https://www.youtube.com/watch?v=EmYkSUuqA6Q>

Крок 4 Ознайомитися з підручниками для 7 класу

Наказ Міністерством освіти і науки України від 05.02.2024 № 124 «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» підручникам для 7 класу закладів загальної середньої освіти»), що розміщені на вебсайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»

<https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/konkursniy-vdbr-pdruchnik-v-dlya-7-klasu/>

Крок 5. Укласти календарно-тематичне планування.

Календарно-тематичне і поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних, поурочних планів, інших необхідних у професійній діяльності робочих матеріалів є індивідуальною справою вчителя. Установлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти, у межах населеного пункту, району, області є неприпустимим.

КТП має бути гнучким, за потреби, учитель може змінювати терміни опрацювання програмових тем відповідно до результатів засвоєння учнями навчального матеріалу.
Рекомендовано продумати і передбачити в КТП діагностування можливих освітніх втрат і розривів та продумати стратегію та способи їх надолуження (помічним може стати посібник УЦЯО «Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання» (<http://surl.li/gkswk>)).

Крок 6. Ураховувати при організації навчання в 7 класі за Державним стандартом базової середньої освіти (НУШ) принципи:

- дотримуватися наступності у формуванні предметних компетентностей (перехід від адаптаційного циклу навчання та циклу базового предметного навчання);
- застосовувати сучасні технології, методи, прийоми, засоби організації освітнього процесу з урахуванням матеріально-технічних можливостей;

Крок 7. Розробити систему оцінювання навчальних досягнень учнів (поточне, формувальне оцінювання, підсумкове оцінювання). Звертаємо увагу, що нормативний документ МОН щодо здійснення оцінювання у 7-9 класах наразі не розроблений.

Помічними для вчителя можуть стати матеріали:

-методичного порадилика «Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів освітньої галузі в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» та методичними рекомендаціями ХОІППО

<http://surl.li/jznwo>

Крок 8. Здійснювати реалізацію компетентнісного, інтегрованого, особистісно орієнтованого, діяльнісного підходів (детально реалізація цих підходів у кожній окремій галузі описані в пояснювальних записках модельних навчальних програм кожного навчального предмету).

Крок 9. Актуалізувати знання щодо психофізіологічних особливостей підліткового віку учнів 7 класу. Під час конструювання уроку ураховувати цю інформацію з метою залучення різних прийомів і форм роботи. Сучасне покоління дітей потребує пошуку нових шляхів пізнання, тому ефективним є педагогічно доцільне поєднання традиційних методів та прийомів навчання із сучасними, зокрема інтерактивними, дослідницькими та іншими.

Крок 10. Використовувати онлайн-інструменти як невід’ємну складову сучасного уроку. Рекомендовано опрацювати:

- методичні рекомендації «Використання цифрових освітніх ресурсів у процесі навчання учнів закладів загальної середньої освіти»

- проєкт інструктивно-методичних рекомендацій щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти

<https://mon.gov.ua/storage/app/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shchodo.SH.I.v.ZZSO-22.05.2024.pdf>